

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (prvo vijeće)

14. svibnja 2024.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Pravosudna suradnja u kaznenim stvarima – Direktiva 2013/48/EU – Pravo na pristup odvjetniku u kaznenim postupcima – Članak 3. stavak 6. točka (b) – Privremeno odstupanje od prava na pristup odvjetniku u iznimnim okolnostima – Članak 9. – Odricanje od prava na prisutnost ili pomoć odvjetnika – Uvjeti – Članak 12. stavak 2. – Poštovanje prava obrane i pravičnosti postupka – Dopuštenost dokazâ – Članak 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima – Pisano odricanje od prava na pristup odvjetniku koje daje nepismeni osumnjičenik – Nepostojanje pojašnjenja o mogućim posljedicama odricanja od tog prava – Utjecaj na kasnije istražne radnje – Odluka o odgovarajućoj mjeri osiguranja – Ocjena dokaza pribavljenih povredom prava na pristup odvjetniku”

U predmetu C-15/24 PPU [Stachev]ⁱ,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Sofijski rajonen sad (Općinski sud u Sofiji, Bugarska), odlukom od 11. siječnja 2024., koju je Sud zaprimio 11. siječnja 2024., u kaznenom postupku protiv

CH

uz sudjelovanje:

Sofijska rajonna prokuratura,

SUD (prvo vijeće),

u sastavu: A. Arabadjiev, predsjednik vijeća, T. von Danwitz, P. G. Xuereb, A. Kumin (izvjestitelj) i I. Ziemele, suci,

nezavisni odvjetnik: A. M. Collins,

tajnik: R. Stefanova-Kamisheva, administratorica,

uzimajući u obzir pisani dio postupka i nakon rasprave održane 11. ožujka 2024.,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

– za osobu CH, I. R. Stoyanov, *advokat*,

* Jezik postupka: bugarski

ⁱ Naziv ovog predmeta je izmišljen. On ne odgovara stvarnom imenu nijedne stranke u postupku.

– za Europsku komisiju, J. Vondung i I. Zaloguín, u svojstvu agenata,
saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 11. travnja 2024.,
donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 3. stavka 6. točke (b), članka 9. stavka 1. točaka (a) i (b) te članka 12. stavka 2. Direktive 2013/48/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 22. listopada 2013. o pravu na pristup odvjetniku u kaznenom postupku i u postupku na temelju europskog uhidbenog naloga te o pravu na obavješćivanje treće strane u slučaju oduzimanja slobode i na komunikaciju s trećim osobama i konzularnim tijelima tijekom trajanja oduzimanja slobode (SL 2013., L 294, str. 1. i ispravak SL, 2023./90091, L) i članka 47. stavaka 1. i 2. Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja).
- 2 Zahtjev je podnesen u okviru kaznenog postupka pokrenutog protiv osobe CH, bugarskog državljanina kojem se stavlja na teret da je počinio dva razbojništva.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 Uvodne izjave 39., 40. i 50. do 53. Direktive 2013/48 glase:

„(39) Osumnjičenicima ili optuženim osobama trebalo bi omogućiti odricanje od prava zajamčenog ovom Direktivom pod uvjetom da su im dane informacije o sadržaju dotičnog prava te mogućim posljedicama odricanja od tog prava. Prilikom pružanja takvih informacija trebalo bi uzeti u obzir posebne okolnosti dotičnih osumnjičenika ili optuženih osoba, uključujući njihovu dob te mentalno i tjelesno stanje.

(40) Odricanje od prava i okolnosti u kojima je ono izjavljeno trebalo bi zabilježiti koristeći postupak bilježenja u skladu s pravom dotične države članice. [...]

[...]

(50) Države bi članice trebale, prilikom procjene izjava koje su dali osumnjičenici ili optužene osobe ili dokaza prikupljenih uslijed kršenja njihova prava na odvjetnika ili u slučajevima kad je odstupanje od tog prava bilo odobreno u skladu s ovom Direktivom, osigurati poštivanje prava obrane i pravičnosti postupka. U tom bi kontekstu trebalo poštivati sudsku praksu Europskog suda za ljudska prava koji je utvrdio da će prava obrane u načelu nepovratno biti dovedena u pitanje ako se inkriminirajuće izjave koje su dane tijekom policijskog ispitivanja bez pristupa odvjetniku upotrebljavaju za osudu. To ne bi trebalo dovoditi u pitanje korištenje izjava u druge svrhe dopuštene nacionalnim pravom, kao što je potreba za izvršavanjem hitnih istražnih radnji ili kako bi se izbjeglo počinjenje drugih kaznenih djela ili ozbiljne štetne posljedice za bilo koju osobu ili u vezi hitne potrebe za sprječavanjem značajnih opasnosti za kazneni postupak ako bi pristup odvjetniku ili odgoda istrage nepovratno doveli u pitanje trenutne istrage o teškom kaznenom djelu.

Nadalje, to ne bi trebalo dovoditi u pitanje nacionalna pravila ili sustave koji se tiču prihvatljivosti dokaza i ne bi trebalo spriječiti države članice da održavaju sustav u okviru kojeg se postojeći dokazi mogu dati pred sudom ili sucem, a da nije postojala nikakva zasebna ni prethodna procjena o prihvatljivosti takvih dokaza.

- (51) Dužnost pružanja skrbi osumnjičenicima ili optuženim osobama koje su u potencijalno slabom položaju podupire pošteno pravosuđe. Tužiteljstvo, tijela odgovorna za provedbu zakona i pravosudna tijela stoga bi trebala olakšati da navedene osobe učinkovito ostvaruju prava predviđena ovom Direktivom, primjerice uzimajući u obzir bilo kakvu potencijalnu slabost koja utječe na njihovu sposobnost da ostvare pravo na pristup odvjetniku te da se treću osobu obavijesti u slučaju oduzimanja slobode i da se poduzmu odgovarajuće mjere za osiguravanje zajamčenosti tih prava.
- (52) Ovom se Direktivom podržavaju temeljna prava i načela koja su priznata Poveljom, uključujući zabranu mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja, pravo na slobodu i sigurnost, poštivanje privatnog i obiteljskog života, pravo na integritet osobe, prava djeteta, integraciju osoba s invaliditetom, pravo na učinkovit pravni lijek i pravo na pošteno suđenje, presumpciju nedužnosti i prava obrane. Ova bi se Direktiva trebala provoditi u skladu s tim pravima i načelima.
- (53) Države članice trebale bi osigurati da se odredbe ove Direktive, ako odgovaraju pravima koja su zajamčena [Konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, potpisanom u Rimu 4. studenoga 1950.], provode u skladu s onima iz [te konvencije] i s razvojem sudske prakse Europskog suda za ljudska prava.”

4 Člankom 1. te direktive, naslovljenim „Predmet”, određuje se:

„Ovom se Direktivom utvrđuju minimalna pravila vezana uz [pravo] osumnjičenika i optuženih osoba u kaznenom postupku [...] na pristup odvjetniku [...]”

5 Člankom 2. navedene direktive, naslovljenim „Područje primjene”, predviđa se:

„1. Ova se Direktiva primjenjuje na osumnjičenike ili optužene osobe u kaznenom postupku od trenutka kada su im nadležna tijela države članice, putem službene obavijesti ili na drugi način, ukazala na to da su osumnjičeni ili optuženi za počinjenje kaznenog djela te neovisno o tome je li im oduzeta sloboda ili ne. Primjenjuje se do završetka postupaka, što podrazumijeva konačno razjašnjenje pitanja je li osumnjičenik ili optužena osoba počinila kazneno djelo, uključujući, gdje je to primjenjivo, osuđivanje i rješavanje bilo kakve žalbe.

[...]

4. [...]

U svakom slučaju, ova se Direktiva primjenjuje u potpunosti kada je osumnjičeniku ili optuženoj osobi oduzeta sloboda, neovisno o fazi kaznenog postupka.”

6 Člankom 3. Direktive 2013/48, naslovljenim „Pravo na pristup odvjetniku u kaznenom postupku”, propisuje se:

„1. Države članice osiguravaju da osumnjičenici ili optužene osobe imaju pravo na pristup odvjetniku u takvom trenutku i na takav način da dotičnoj osobi omogućavaju praktično i učinkovito ostvarivanje svojih prava obrane.

2. Osumnjičenici ili optužene osobe imaju pristup odvjetniku bez nepotrebnog odlaganja. U svakom slučaju, osumnjičenici ili optužene osobe imaju pristup odvjetniku od bilo kojeg od sljedećih trenutaka, ovisno o tome koji je od njih najraniji:

(a) prije nego što su ispitani od strane policije ili drugog tijela zaduženih za provedbu zakona ili pravosudnog tijela;

[...]

(c) bez nepotrebnog odlaganja nakon oduzimanja slobode;

[...]

3. Pravo na pristup odvjetniku obuhvaća sljedeće:

(a) države članice osiguravaju da osumnjičenici ili optužene osobe imaju pravo na privatni sastanak i komunikaciju s odvjetnikom koji ih zastupa, uključujući prije ispitivanja od strane policije ili od strane drugog tijela odgovornog za provedbu zakona ili pravosudnog tijela;

(b) države članice osiguravaju da osumnjičenici ili optužene osobe imaju pravo na prisutnost svojega odvjetnika te pravo da on učinkovito sudjeluje u ispitivanju. [...]

(c) države članice osiguravaju da osumnjičenici ili optužene osobe imaju, kao minimum, pravo da njihov odvjetnik prisustvuje sljedećim istražnim radnjama ili radnjama prikupljanja dokaza, ako su te radnje predviđene nacionalnim pravom i ako se od osumnjičenika ili optužene osobe zahtijeva ili joj je dopušteno da posjećuje:

- i. dokazne radnje prepoznavanja;
- ii. suočavanja;
- iii. rekonstrukcije zločina.

[...]

6. U iznimnim okolnostima i samo tijekom faze koja prethodi sudskom postupku, države članice mogu privremeno odstupati od primjene prava iz stavka 3. u mjeri u kojoj je to opravdano, s obzirom na posebne okolnosti slučaja, na temelju jednog od sljedećih uvjerljivih razloga:

(a) ako postoji hitna potreba za sprječavanjem ozbiljnih štetnih posljedica po život, slobodu ili fizički integritet osobe;

(b) ako je poduzimanje trenutalnog djelovanja istražnih tijela nužno za sprječavanje značajnih opasnosti za kazneni postupak.”

7 U skladu s člankom 9. te direktive, naslovljenim „Odricanje od prava”:

„1. Ne dovodeći u pitanje nacionalno pravo koje zahtijeva obveznu prisutnost ili pomoć odvjetnika, države članice osiguravaju, u pogledu svakog odricanja od prava iz članka 3. i 10.:

(a) da osumnjičenik ili optužena osoba primi, u usmenom ili pisanom obliku, jasne i zadovoljavajuće informacije na jednostavnom i razumljivom jeziku o sadržaju dotičnog prava i mogućim posljedicama odricanja od njega; i

(b) da se odricanje od prava daje dobrovoljno i nedvosmisleno.

2. Odricanje od prava koje se može dati u usmenom ili pisanom obliku, bilježi se, kao i okolnosti u kojima je ono izjavljeno, koristeći postupak bilježenja u skladu s pravom dotične države članice.

3. Države članice osiguravaju da osumnjičenici ili optužene osobe mogu naknadno opozvati odricanje od prava, u bilo kojem trenutku tijekom kaznenog postupka i da budu obaviješteni o toj mogućnosti. Takav opoziv stupa na snagu od trenutka kad je učinjen.”

8 Člankom 12. navedene direktive, naslovljenim „Pravni lijekovi”, stavkom 2. određuje se:

„Ne dovodeći u pitanje nacionalna pravila i sustave o prihvatljivosti dokaza, države članice osiguravaju, tijekom kaznenog postupka, prilikom procjene izjava koje su dali osumnjičenici ili optužene osobe ili dokaza prikupljenih uslijed kršenja njihova prava na odvjetnika ili u slučajevima kad je odstupanje od tog prava bilo odobreno u skladu s člankom 3. stavkom 6., poštivanje prava obrane i pravičnosti postupka.”

9 Člankom 13. Direktive 2013/48, naslovljenim „Ugrožene osobe”, propisuje se:

„Države članice osiguravaju da se osobite potrebe ugroženih osumnjičenika i ugroženih optuženih osoba uzimaju u obzir prilikom primjene ove Direktive.”

Bugarsko pravo

Bugarski ustav

10 U skladu s člankom 30. stavkom 4. Konstitucije na Republika Bugarija (Ustav Republike Bugarske; u daljnjem tekstu: bugarski ustav):

„Svaka osoba ima pravo da je brani odvjetnik od trenutka njezina uhićenja ili podizanja optužnice protiv nje.”

Zakon o Ministarstvu unutarnjih poslova

- 11 Članak 72. Zakona za ministarstvoto na vatrešnite raboti (Zakon o Ministarstvu unutarnjih poslova, DV br. 53 od 27. lipnja 2014.), u verziji primjenjivoj na činjenice u glavnom postupku, glasi kako slijedi:

„(1) Policijska tijela mogu zadržati osobu:

1. za koju postoje indicije da je počinila kazneno djelo;

[...]

(5) Od trenutka njezina zadržavanja osoba ima pravo na branitelja, pri čemu se zadržanu osobu mora također informirati o tome da se može odreći branitelja te o s tim povezanim posljedicama kao i o pravu na šutnju u slučaju zadržavanja na temelju stavka 1. točke 1.”

- 12 Člankom 74. tog zakona određuje se:

„(1) Osobama navedenima u članku 72. stavku 1. izdaje se pisani nalog za zadržavanje.

(2) U nalogu za zadržavanje iz stavka 1. navode se:

1. naziv, funkcija i sjedište policijskog tijela koje izdaje nalog;

2. činjenični i pravni razlozi zadržavanja;

3. podaci za identifikaciju zadržane osobe;

4. datum i vrijeme zadržavanja;

5. ograničenje prava osobe iz članka 73.;

6. njezino pravo:

(a) pobijati zakonitost zadržavanja pred sudom;

(b) na branitelja od trenutka zadržavanja;

[...]

(3) Zadržana osoba ispunjava izjavu da je upoznata sa svojim pravima i da namjerava ostvariti ili ne ostvariti svoja prava iz stavka 2. točke 6. podtočaka (b) do (f). Nalog za zadržavanje potpisuju policijsko tijelo i zadržana osoba.

(4) Odbijanje ili nemogućnost zadržane osobe da potpiše nalog za zadržavanje potvrđuje se potpisom svjedoka.”

NPK

- 13 Člankom 94. Nakazatelno-procesualnog kodeksa (Zakonik o kaznenom postupku, DV br. 86 od 28. listopada 2005.), u njegovoj verziji primjenjivoj na činjenice u glavnom postupku (u daljnjem tekstu: NPK) propisuje se:

„(1) Sudjelovanje odvjetnika u kaznenom postupku obvezno je ako:

[...]

6. [...] okrivljenik je zadržan”.

- 14 U skladu s člankom 96. stavkom 1. NPK-a:

„Okrivljenik se u svakom trenutku postupka može odreći prava na odvjetnika, osim u slučajevima iz članka 94. stavka 1. točaka 1. do 3. i 6. Okrivljeniku se objašnjavaju posljedice odricanja od prava na odvjetnika.”

- 15 Članak 97. NPK-a glasi kako slijedi:

„(1) Odvjetnik može sudjelovati u kaznenom postupku od trenutka zadržavanja osobe ili nakon što je podignuta optužnica.

(2) Tijelo pred kojim se vodi istražni postupak dužno je obavijestiti okrivljenika da ima pravo na odvjetnika i omogućiti mu da s njim odmah stupi u kontakt. To tijelo ne može poduzeti nikakvu istražnu ili postupovnu radnju uz sudjelovanje okrivljenika dok ne ispuni tu obvezu.”

- 16 Člankom 248. NPK-a predviđa se:

„(1) Na pripremnom ročištu raspravlja se o sljedećim pitanjima:

[...]

3. je li tijekom istražnog postupka došlo do bitne povrede postupovnih pravila koja je dovela do ograničavanja postupovnih prava okrivljenika, oštećenika ili njegovih nasljednika;

[...]

5. ispitivanje predmeta iza zatvorenih vrata, imenovanje rezervnog suca ili porotnika, imenovanje odvjetnika, vještaka, sudskog tumača, tumača na znakovnom jeziku i delegirano izvršavanje istražnih sudskih radnji;

6. poduzete postupovne mjere prisile;

7. zahtjevi za prikupljanje novih dokaza;

8. zakazivanje ročišta i osobe koje treba pozvati.”

17 Člankom 270. stavkom 1. NPK-a određuje se:

„Pitanje izmjene mjere osiguranja može se postaviti u svakom trenutku tijekom sudskog postupka. Novi zahtjev koji se odnosi na mjeru osiguranja može se podnijeti pred istim sudom u slučaju promijenjenih okolnosti.”

Glavni postupak i prethodna pitanja

- 18 Bugarska policija je 16. prosinca 2022. uhitila osobu CH kako bi istražila njezinu umiješanost u razbojništvo. Istog je dana ta osoba potpisala pisanu izjavu u kojoj se navodi da ne želi da je brani odvjetnik po vlastitom izboru i na vlastiti trošak ni odvjetnik po službenoj dužnosti.
- 19 Međutim, prema navodima suda koji je uputio zahtjev, posljedice odricanja od prava na odvjetnika nisu bile objašnjene osobi CH, koja nema osnovno obrazovanje niti vlada bugarskim pisanim jezikom. Osim toga, izjava navodno sadržava zahtjev da, kada je zadržana osoba nepismena ili ne može sama ispuniti tu izjavu, mora je ispuniti policijski službenik, a sama ta osoba izjave volje mora davati u prisutnosti svjedoka koji svojim potpisom potvrđuje njihovu istinitost. Međutim, u ovom slučaju navedena izjava nije sadržavala ni potpis policijskog tijela ni svjedoka.
- 20 Odmah nakon njezina uhićenja, kada ju je policijsko tijelo saslušalo kao svjedoka, osoba CH priznala je da je sudjelovala u počinjenju razbojništva. Prema odluci kojom se upućuje prethodno pitanje, osoba CH bila je obaviještena o svojim pravima, da nije morala priznati počinjenje kaznenog djela i da je mogla odbiti svjedočiti. No to je saslušanje održano u odsutnosti odvjetnika. Isto tako, odsutnost odvjetnika proizlazi i iz zapisnika u kojima su zabilježene druge istražne radnje provedene između 16. i 17. prosinca 2022., kao što su rekonstrukcija, pretraga provedena u stanu u kojem živi osoba CH, dvije dokazne radnje prepoznavanja osumnjičenika i pretraga osobe CH. Tijekom tih istražnih radnji prikupljeni su dokazi.
- 21 Državno odvjetništvo je 17. prosinca 2022. naložilo podizanje optužnice protiv osobe CH zbog razbojništva. Slijedom toga, jedan član Odvjetničke komore u Sofiji (Bugarska) istog je dana po službenoj dužnosti imenovan odvjetnikom osobe CH. Nadalje, osoba CH i njezin odvjetnik obaviješteni su o optužbi.
- 22 Nakon toga je Sofijski rajonen sad (Općinski sud u Sofiji, Bugarska), koji je u ovom slučaju sud koji je uputio zahtjev, rješenjem od 19. prosinca 2022. prihvatio zahtjev državnog odvjetništva da se protiv osobe CH odredi istražni zatvor.
- 23 Rješenjem od 13. lipnja 2023. taj je sud odbio zahtjev osobe CH za izmjenu te mjere osiguranja.
- 24 Državno odvjetništvo je 26. srpnja 2023. naložilo podizanje optužnice protiv osobe CH zbog još jednog razbojništva.
- 25 Nakon naknadnog zahtjeva osobe CH da se ispita prikladnost mjere osiguranja, Sofijski rajonen sad (Općinski sud u Sofiji) rješenjem od 18. kolovoza 2023. odlučio je primijeniti blažu mjeru, odnosno odrediti obvezu osobe CH da periodično potpisuje upisnik koji vode policijska tijela u njezinu mjestu boravka.
- 26 Taj je sud u tom pogledu smatrao da je pravo osobe CH da je brani odvjetnik, utvrđeno u članku 30. stavku 4. bugarskog ustava, nastalo u trenutku oduzimanja njezine slobode. Međutim, tijela kaznenog progona nisu zajamčila ostvarivanje tog prava. Unatoč izjavi koju je osoba CH

ispunila nakon svojeg uhićenja, ne može se nesporno zaključiti da je osoba CH to učinila dobrovoljno i svjesno. U tim okolnostima, nijedna od istražnih radnji izvršenih nakon uhićenja osobe CH i prije nego što je protiv nje podignuta optužnica ne može se upotrijebiti u okviru ocjene kaznene odgovornosti osobe CH.

- 27 Rješenjem od 7. rujna 2023. Sofijski gradski sad (Gradski sud u Sofiji, Bugarska) ukinuo je rješenje Sofijskog rajonen sada (Općinski sud u Sofiji) od 18. kolovoza 2023. i potvrdio mjeru istražnog zatvora izrečenu osobi CH.
- 28 Sud koji je uputio zahtjev je 2. listopada 2023. ponovno odlučio o pitanju mjere osiguranja te ju je izmijenio u obvezu osobe CH da periodično potpisuje upisnik koji vode policijska tijela u mjestu njezina boravka. Rješenjem od 7. studenoga 2023., nakon tužbe koju je podnijelo državno odvjetništvo, Sofijski gradski sad (Gradski sud u Sofiji) poništio je mjeru donesenu 2. listopada 2023. i potvrdio mjeru istražnog zatvora određenu protiv osobe CH.
- 29 Sud koji je uputio zahtjev pojašnjava da je predmet postupka koji se pred njim vodi ispitivanje uključenosti osobe CH u kazneno djelo u pogledu kojeg je pokrenuto utvrđivanje njezine kaznene odgovornosti i da u svojoj konačnoj odluci mora odlučiti o tome je li osoba CH kriva.
- 30 U tom pogledu valja provjeriti jesu li u ovom slučaju tijela zadužena za istražni postupak jamčila osobi CH pravo na pristup odvjetniku prilikom njezina uhićenja i prije nego što je protiv nje podignuta optužnica. Budući da to pravo proizlazi iz Direktive 2013/48, sud koji je uputio zahtjev upućuje, kao prvo, na članak 12. stavak 2. te direktive, iz kojeg proizlazi da se u kaznenom postupku moraju poštovati prava obrane i pravičnost postupka prilikom ocjene izjava koje su dali osumnjičenici ili optužene osobe ili dokaza prikupljenih kršenjem njihova prava na odvjetnika.
- 31 Prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, ta se odredba ne primjenjuje samo prilikom donošenja konačne odluke o krivnji optuženika nego i prilikom određivanja mjere osiguranja koju treba izreći toj osobi. U svojem rješenju od 7. rujna 2023. Sofijski gradski sad (Gradski sud u Sofiji) isključio je mogućnost da sud koji je uputio zahtjev ocijeni jesu li u ovom slučaju dokazi prikupljeni povredom prava osobe CH na pristup odvjetniku.
- 32 U tim se okolnostima sud koji je uputio zahtjev najprije pita jesu li u skladu s člankom 12. stavkom 2. Direktive 2013/48 nacionalni propis i sudska praksa na temelju kojih sud koji ispituje u kojoj je mjeri okrivljenik uključen u kazneno djelo koje mu se stavlja na teret, kako bi odlučio o izricanju ili izvršavanju odgovarajuće mjere osiguranja, nema mogućnost ocijeniti je li prikupljenim dokazima povrijeđeno pravo tog okrivljenika na pomoć odvjetnika.
- 33 Nadalje, kako bi provjerio osnovanost stajališta koje zastupa Sofijski gradski sad (Gradski sud u Sofiji), sud koji je uputio zahtjev pita se poštuje li se zahtjev poštovanja prava obrane i pravičnosti postupka, u smislu članka 12. stavka 2. Direktive 2013/48, ako se sud koji ispituje primjerenost mjere osiguranja prilikom stvaranja vlastitog uvjerenja koristi dokazima dobivenima protivno zahtjevima predviđenima tom direktivom.
- 34 Naposljetku, i dalje što se tiče rješenja Sofijskog gradskog sada (Gradski sud u Sofiji) od 7. rujna 2023., sud koji je uputio zahtjev dodaje da se, s obzirom na to da mu se u tom rješenju stavlja na teret nedostatak objektivnosti, postavlja pitanje utječe li činjenica da je sud koji je ispitivao primjerenost mjere osiguranja isključio dokaze prikupljene protivno Direktivi 2013/48, unatoč suprotnim uputama višeg tijela, negativno na zahtjeve pravičnosti postupka i ima sumnje u pogledu nepristranosti tog suda.

- 35 Kao drugo, sud koji je uputio zahtjev objašnjava da je Sofijski gradski sad (Gradski sud u Sofiji) u svojem rješenju od 7. studenoga 2023. smatrao da je, s obzirom na posebne okolnosti predmetnog slučaja, primjenjiva odredba članka 3. stavka 6. točke (b) Direktive 2013/48, kojom se predviđa mogućnost privremenog odstupanja od prava na pristup odvjetniku u iznimnim okolnostima. Tako sud koji je uputio zahtjev pojašnjava da, prema njegovu mišljenju, ta odredba nije izričito provedena u bugarskom zakonodavstvu zbog njezine očite neusklađenosti s člankom 30. stavkom 4. bugarskog ustava, kojim se predviđa da pravo na odvjetnika nastaje od trenutka kada je osobi oduzeta sloboda ili kada je protiv nje podignuta optužnica. Stoga se postavlja pitanje ima li taj članak 3. stavak 6. točka (b) izravan učinak.
- 36 Kao treće, sud koji je uputio zahtjev napominje da je Sofijski gradski sad (Gradski sud u Sofiji) u svojem rješenju od 7. rujna 2023. naveo da, čak i ako osoba CH nije imala pomoć odvjetnika prilikom njezina uhićenja, radnje poduzete uz njezino sudjelovanje ili bez njega do trenutka kada je protiv nje podignuta optužnica nisu nezakonite niti su izgubile svoju dokaznu vrijednost. U tom kontekstu, sud koji je uputio zahtjev pita poštuju li se jamstva predviđena člankom 9. stavkom 1. točkama (a) i (b) Direktive 2013/48, u vezi s njezinom uvodnom izjavom 39., u slučaju kada se nepismeni osumnjičenik u pisanom obliku odrekne prava na pomoć odvjetnika, ako mu posljedice takvog odricanja nisu bile objašnjene, i koji zatim tvrdi da nije bio obaviješten o sadržaju dokumenta koji je potpisao u trenutku svojeg uhićenja.
- 37 Kao četvrto i posljednje, sud koji je uputio zahtjev pojašnjava da se, u skladu s nacionalnim zakonodavstvom kako ga tumači Vrhoven kasacionen sad (Vrhovni kasacijski sud, Bugarska), prvotno odricanje od prava na odvjetnika, koje je izjavila uhićena osoba, odnosi i na sve druge istražne radnje koje uključuju tu osobu prije nego što je protiv nje podignuta optužnica. Tako su u ovom slučaju tijela zadužena za istragu provela više istražnih radnji uz sudjelovanje osobe CH nakon njezina uhićenja, ali u odsutnosti odvjetnika. U tom kontekstu valja provjeriti jesu li zbog osumnjičeničkova odricanja, prilikom uhićenja, od prava na odvjetnika ta tijela oslobođena obveze da osumnjičeniku neposredno prije poduzimanja svake sljedeće istražne radnje u kojoj navedeni osumnjičenik sudjeluje objasne pravo na pristup odvjetniku i moguće posljedice odricanja od tog prava.
- 38 U tim je okolnostima Sofijski rajonen sad (Općinski sud u Sofiji) odlučio prekinuti postupak i postaviti Sudu sljedeća prethodna pitanja:
- „1. Jesu li nacionalni propis i sudska praksa na temelju kojih je sudu koji ispituje postoji li osnovana sumnja da je okrivljenik sudjelovao u počinjenju kaznenog djela koje mu se stavlja na teret, kako bi odlučio o izricanju ili izvršavanju odgovarajuće mjere osiguranja, uskraćena mogućnost da ocijeni jesu li dokazi pribavljeni povredom prava okrivljenika na pristup odvjetniku iz te direktive – kada su mu, kao osumnjičeniku, policijska tijela ograničila njegovo pravo na slobodno kretanje – u skladu s člankom 12. stavkom 2. [Direktive 2013/48], u vezi s člankom 47. stavkom 1. [Povelje]?
  2. Je li udovoljeno zahtjevu poštovanja pravâ obrane i pravičnosti postupka u smislu članka 12. stavka 2. [Direktive 2013/48] ako sud koji ispituje primjerenost mjere osiguranja prilikom stjecanja vlastitog uvjerenja uzima u obzir dokaze pribavljene protivno zahtjevima te direktive kada su osumnjičeniku policijska tijela ograničila njegovo pravo na slobodno kretanje?

3. Ima li isključivanje dokaza pribavljenih protivno [Direktivi 2013/48], o kojemu je odlučio sud koji – unatoč suprotnim uputama višeg suda – ispituje pitanje primjerenosti mjere osiguranja, negativan utjecaj na zahtjeve iz članka 12. stavka 2. [Direktive 2013/48] u vezi s člankom 47. stavcima 1. i 2. [Povelje] u pogledu pravičnosti postupka i dovodi li u pitanje nepristranost suda?
4. Ima li mogućnost, predviđena člankom 3. stavkom 6. točkom (b) Direktive 2013/48, da se u iznimnim okolnostima tijekom faze koja prethodi sudskom postupku privremeno odstupi od prava na pristup odvjetniku ako je poduzimanje trenutalnog djelovanja istražnih tijela nužno za sprječavanje znatnih opasnosti za kazneni postupak, izravan učinak u predmetnoj državi članici [Europske unije] ako ta odredba nije prenesena u njezino nacionalno pravo?
5. Poštuju li se jamstva iz članka 9. stavka 1. točaka (a) i (b) [Direktive 2013/48] u vezi s uvodnom izjavom 39. [te direktive] ako je osumnjičenik, iako se u pisanom obliku odrekao prava na pristup odvjetniku, nepismen i nije bio obaviješten o mogućim posljedicama odricanja od tog prava te naknadno pred sudom navede da nije bio upoznat sa sadržajem dokumenta koji je potpisao u trenutku kada su mu policijska tijela ograničila pravo na slobodno kretanje?
6. Jesu li zbog osumnjičeničnikova odricanja, prilikom uhićenja, od prava na [odvjetnika] na temelju odredbi [Direktive 2013/48] tijela oslobođena obveze da ga neposredno prije poduzimanja svake sljedeće istražne radnje u kojoj taj osumnjičenik sudjeluje obavijeste o pravu na pristup odvjetniku i mogućim posljedicama odricanja od tog prava?"

Zahtjev za primjenu hitnog prethodnog postupka

- 39 Sud koji je uputio zahtjev zatražio je da se o ovom zahtjevu za prethodnu odluku odluči u hitnom prethodnom postupku predviđenom u članku 23.a prvom stavku Statuta Suda Europske unije i članku 107. Poslovnika Suda.
- 40 U prilog tom zahtjevu spomenuti sud navodi da je osobi CH od 16. prosinca 2022. određen istražni zatvor.
- 41 U tom pogledu valja kao prvo podsjetiti na to da se ovaj zahtjev za prethodnu odluku odnosi na tumačenje Direktive 2013/48, koja je obuhvaćena glavom V. trećeg dijela UFEU-a, a koja se odnosi na područje slobode, sigurnosti i pravde. Slijedom toga, na taj se zahtjev za prethodnu odluku može primijeniti hitni prethodni postupak.
- 42 Što se tiče, kao drugo, uvjeta hitnosti, taj je uvjet ispunjen, među ostalim, ako je osoba o kojoj je riječ u glavnom postupku u ovom trenutku lišena slobode te ako njezino daljnje zadržavanje ovisi o rješavanju glavnog postupka, pri čemu valja pojasniti da se situacija dotične osobe mora ocjenjivati onakva kakva jest na datum razmatranja zahtjeva da se o zahtjevu za prethodnu odluku odluči u hitnom postupku (presuda od 8. prosinca 2022., CJ (Odluka o odgodi predaje zbog kaznenog progona), C-492/22 PPU, EU:C:2022:964, t. 46. i navedena sudska praksa).
- 43 U ovom slučaju iz opisa činjenica suda koji je uputio zahtjev proizlazi da je osobi CH doista oduzeta sloboda od 19. prosinca 2022. i da je i dalje tako u trenutku razmatranja zahtjeva da se o zahtjevu za prethodnu odluku odluči u hitnom postupku.

- 44 Usto, pitanjima koja je postavio sud koji je uputio zahtjev nastoji se utvrditi, među ostalim, jesu li se zahtjevi predviđeni Direktivom 2013/48 poštovali kada se osoba CH, nakon što je uhićena, odrekla svojeg prava na pristup odvjetniku, što, ovisno o tumačenju te direktive, može utjecati kako na mjeru osiguranja izrečenu osobi CH tako i na odluku o njezinoj kaznenoj odgovornosti i, slijedom toga, na njezino zadržavanje u pritvoru.
- 45 U tim je okolnostima prvo vijeće Suda 25. siječnja 2024. odlučilo, na prijedlog suca izvjestitelja i nakon saslušanja nezavisnog odvjetnika, prihvatiti zahtjev suda koji je uputio zahtjev da se o ovom zahtjevu za prethodnu odluku odluči u hitnom prethodnom postupku.

O prethodnim pitanjima

Četvrto pitanje

- 46 Svojim četvrtim pitanjem, koje valja najprije ispitati, sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 3. stavak 6. točku (b) Direktive 2013/48 tumačiti na način da se u slučaju neprenošenja te odredbe u nacionalni pravni poredak policijska tijela države članice o kojoj je riječ mogu pozvati na navedenu odredbu u odnosu na osumnjičenika ili optuženika kako bi odstupila od primjene prava na pristup odvjetniku predviđenog tom direktivom.
- 47 Kako bi se odgovorilo na to pitanje, valja podsjetiti na to da se člankom 3. stavkom 1. Direktive 2013/48 postavlja temeljno načelo prema kojem osumnjičenici i optužene osobe imaju pravo na pristup odvjetniku u takvom roku i na takav način da im se omogućava praktično i djelotvorno ostvarivanje njihovih prava obrane (presuda od 15. rujna 2022., DD (Ponavljanje saslušanja svjedoka), C-347/21, EU:C:2022:692, t. 40. i navedena sudska praksa).
- 48 To je načelo konkretizirano u članku 3. stavku 2. te direktive, prema kojem osumnjičenici ili optužene osobe moraju imati pristup odvjetniku bez nepotrebnog odlaganja i, u svakom slučaju, od bilo kojeg od određenih trenutaka navedenih u toj odredbi u točkama (a) do (d), ovisno o tome koji je od njih najraniji. Usto, u članku 3. stavku 3. navedene direktive u točkama (a) do (c) pojašnjava se što pravo na pristup odvjetniku obuhvaća.
- 49 Privremena odstupanja koja države članice mogu predvidjeti u odnosu na pravo na pristup odvjetniku taksativno su nabrojena u članku 3. stavcima 5. i 6. Direktive 2013/48 (presuda od 12. ožujka 2020., VW (Pravo na pristup odvjetniku u slučaju nedolaska pred sud), C-659/18, EU:C:2020:201, t. 42.).
- 50 Stoga, u skladu s člankom 3. stavkom 6. točkom (b) te direktive, odredbom na koju upućuje sud koji je uputio zahtjev, države članice mogu privremeno odstupiti od primjene prava iz stavka 3. tog članka ako je to opravdano, uzimajući u obzir posebne okolnosti slučaja, „ako je poduzimanje trenutalnog djelovanja istražnih tijela nužno za sprječavanje značajnih opasnosti za kazneni postupak”.
- 51 Što se tiče pitanja mogu li se, s obzirom na to da članak 3. stavak 6. točka (b) Direktive 2013/48 nije prenesen u nacionalni pravni poredak, policijska tijela države članice o kojoj je riječ pozvati na tu odredbu u odnosu na osumnjičenika ili optuženika, ustaljena je sudska praksa da se u svim slučajevima kad su odredbe neke direktive s obzirom na svoj sadržaj bezuvjetne i dovoljno precizne pojedinci mogu na njih pozvati pred nacionalnim sudovima protiv države članice, bilo zato što je ona propustila pravodobno prenijeti tu direktivu u nacionalno pravo bilo zato što ju je

neppravilno prenijela (presuda od 20. travnja 2023., Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato (Commune de Ginosa), C-348/22, EU:C:2023:301, t. 62. i navedena sudska praksa). Suprotno tomu, direktiva ne može sama po sebi stvarati obveze za pojedinca pa se stoga protiv njega ne može pozvati na nju kao takvu (presuda od 3. svibnja 2005., Berlusconi i dr., C-387/02, C-391/02 i C-403/02, EU:C:2005:270, t. 73. i navedena sudska praksa).

- 52 U ovom slučaju dovoljno je utvrditi da se člankom 3. stavkom 6. točkom (b) Direktive 2013/48 ne uspostavlja pravo na koje se pojedinac može pozvati protiv države članice, ali se njime, s druge strane, državama članicama omogućava da u iznimnim okolnostima predvide odstupanje od primjene prava na pristup odvjetniku. Slijedom toga, na temelju sudske prakse navedene u točki 51. ove presude, javno tijelo ne može se, ako ta odredba nije prenesena, na nju pozvati u pogledu osumnjičenika ili optuženika.
- 53 S obzirom na sva prethodna razmatranja, na četvrto pitanje valja odgovoriti na način da članak 3. stavak 6. točku (b) Direktive 2013/48 treba tumačiti na način da se u slučaju neprenošenja te odredbe u nacionalni pravni poredak policijska tijela države članice o kojoj je riječ ne mogu pozvati na navedenu odredbu u odnosu na osumnjičenika ili optuženika kako bi odstupila od primjene prava na pristup odvjetniku, koje je jasno, precizno i bezuvjetno predviđeno tom direktivom.

Peto pitanje

- 54 Svojim petim pitanjem, koje valja ispitati na drugom mjestu, sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 9. stavak 1. Direktive 2013/48, u vezi s uvodnom izjavom 39. te direktive, tumačiti na način da su zahtjevi predviđeni tom odredbom u pogledu odricanja od prava na pristup odvjetniku poštovani u slučaju kada se tog prava u pisanom obliku odrekne nepismeni osumnjičenik, kojem nisu objašnjene moguće posljedice tog odricanja, i koji tvrdi da nije bio obaviješten o sadržaju dokumenta koji je potpisao u trenutku svojeg uhićenja.
- 55 Člankom 9. stavkom 1. Direktive 2013/48 predviđaju se dva uvjeta za odricanje od prava na pristup odvjetniku u kaznenom postupku.
- 56 Stoga, na temelju tog članka 9. stavka 1. točke (a), osumnjičenik ili optuženik mora dobiti informacije o sadržaju prava na pristup odvjetniku i mogućim posljedicama odricanja od tog prava, pri čemu valja pojasniti da te informacije, koje se mogu pružiti usmenim ili pisanim putem, moraju biti jasne i zadovoljavajuće te priopćene na jednostavnom i razumljivom jeziku. Usto, u skladu s navedenim člankom 9. stavkom 1. točkom (b), odricanje se mora izraziti dobrovoljno i nedvosmisleno.
- 57 U uvodnoj izjavi 39. Direktive 2013/48 u tom se pogledu pojašnjava da prilikom pružanja takvih informacija treba uzeti u obzir posebne okolnosti dotičnih osumnjičenika ili optuženika, uključujući njihovu dob te mentalno i tjelesno stanje. Stoga, time što se zahtijeva uzimanje u obzir tih posebnih uvjeta, tom se direktivom nastoji osigurati da se odluka o odricanju od prava na pristup odvjetniku donese uz potpuno poznavanje činjenica.
- 58 U tom kontekstu, člankom 13. Direktive 2013/48 predviđa se da se posebne potrebe ugroženih osumnjičenika ili optuženika moraju uzeti u obzir pri primjeni te direktive, pri čemu se u njezinoj uvodnoj izjavi 51. govori o „osumnjičenicima ili optuženim osobama koje su u potencijalno slabom položaju” i upućuje na „bilo kakvu potencijalnu slabost koja utječe na njihovu sposobnost da ostvare pravo na pristup odvjetniku”.

- 59 U ovom slučaju, kao prvo, sud koji je uputio zahtjev navodi da je okrivljenik u kaznenom postupku o kojem je riječ u glavnom postupku nepismen.
- 60 Kao što je to Europska komisija navela u svojim pisanim očitovanjima, osumnjičenik ili optuženik poput okrivljenika u glavnom postupku mora se, zbog svoje nepismenosti, smatrati ugroženom osobom u smislu članka 13. Direktive 2013/48.
- 61 Međutim, ni na temelju članka 9. stavka 1. te direktive ni njezina članka 13. ne može se zaključiti da okolnost da je osumnjičenik ili optuženik nepismen sama po sebi isključuje sposobnost te osobe da valjano izjavi da se odriče prava na pristup odvjetniku. Ipak, tu okolnost treba odgovarajuće uzeti u obzir u okviru takvog odricanja.
- 62 Kao drugo, sud koji je uputio zahtjev pita se o relevantnosti činjenice da prilikom okrivljenikova odricanja od prava na pristup odvjetniku on nije bio upoznat s mogućim posljedicama takvog odricanja.
- 63 U tom pogledu dovoljno je istaknuti da se, kao što je to navedeno u točki 56. ove presude, člankom 9. stavkom 1. točkom (a) Direktive 2013/48 izričito zahtijeva da je osumnjičenik ili optuženik primio informacije o mogućim posljedicama odricanja od prava na pristup odvjetniku.
- 64 Stoga, ako bi se pokazalo da okrivljenik poput onog u kaznenom postupku o kojem je riječ u glavnom postupku, uzimajući u obzir njegov status ugrožene osobe, prilikom izjave o odricanju od svojeg prava na pristup odvjetniku nije na jednostavnom i razumljivom jeziku dobio jasne i zadovoljavajuće informacije o sadržaju tog prava i mogućim posljedicama odricanja od tog prava, što treba provjeriti sud koji je uputio zahtjev, ne može se smatrati da je to odricanje u skladu sa zahtjevima iz članka 9. stavka 1. Direktive 2013/48.
- 65 Kao treće, sud koji je uputio zahtjev naglašava okolnost da u ovom slučaju okrivljenik u kaznenom postupku o kojem je riječ u glavnom postupku tvrdi da nije bio obaviješten o sadržaju dokumenta koji je potpisao u trenutku svojeg uhićenja.
- 66 Budući da se taj dio odnosi na bilježenje odricanja, valja istaknuti da se člankom 9. stavkom 2. Direktive 2013/48, u vezi s njezinom uvodnom izjavom 40., predviđa da se izjava o odricanju, koja se može dati u pisanom ili usmenom obliku, i okolnosti pod kojima je ona sastavljena bilježe u skladu s postupkom bilježenja predviđenim pravom države članice o kojoj je riječ.
- 67 Iako se u tom članku 9. stavku 2. u pogledu načina bilježenja odricanja od prava na pristup odvjetniku upućuje na nacionalno postupovno pravo, ipak se na temelju dokumentacije iz te odredbe mora moći provjeriti jesu li poštovani zahtjevi iz stavka 1. navedenog članka 9.
- 68 Sud koji je uputio zahtjev pojašnjava da, u skladu s nacionalnim pravom, izjava o odricanju podrazumijeva zahtjev da, kada su zadržane osobe nepismene ili ne mogu same ispuniti tu izjavu, mora je ispuniti policijski službenik, a sama ta osoba izjave volje mora davati u prisutnosti svjedoka koji svojim potpisom potvrđuje njihovu istinitost. Međutim, u ovom slučaju nisu bili stavljeni potpisi policijskog tijela i svjedoka.
- 69 U tom pogledu, ako se potvrdi, što treba provjeriti sud koji je uputio zahtjev, da je okrivljenikovo odricanje od prava na pristup odvjetniku u kaznenom postupku o kojem je riječ u glavnom postupku bilo zabilježeno protivno nacionalnom postupovnom pravu, ne može se okolnošću da

je okrivljenik potpisao dokument kojim se potvrđuje njegovo navodno odricanje od prava na pristup odvjetniku samom po sebi dokazati da se odrekao tog prava uz puno poštovanje zahtjeva predviđenih u članku 9. stavku 1. Direktive 2013/48.

- 70 S obzirom na sva prethodna razmatranja, na peto pitanje valja odgovoriti tako da članak 9. stavke 1. i 2. Direktive 2013/48 treba tumačiti na način da se ne može smatrati da je izjava nepismenog osumnjičenika o odricanju od prava na pristup odvjetniku u skladu sa zahtjevima iz tog članka 9. stavka 1. ako taj osumnjičenik nije bio obaviješten o mogućim posljedicama takvog odricanja na način kojim se odgovarajuće vodi računa o njegovoj posebnoj situaciji i kada to odricanje nije zabilježeno u skladu s nacionalnim postupovnim pravom, na način da se može provjeriti poštovanje navedenih zahtjeva.

Šesto pitanje

- 71 Svojim šestim pitanjem, koje valja ispitati na trećem mjestu, sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 9. stavak 3. Direktive 2013/48 tumačiti na način da su, nakon što se osumnjičenik odrekao svojeg prava na pristup odvjetniku, policijska tijela i dalje dužna, neposredno prije poduzimanja bilo kakve naknadne istražne radnje koja uključuje njegovo sudjelovanje, obavijestiti tog osumnjičenika o njegovu pravu na pristup odvjetniku i mogućim posljedicama odricanja od tog prava.
- 72 Najprije valja podsjetiti na to da, prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda, radi tumačenja odredbe prava Unije valja uzeti u obzir ne samo njezin tekst nego i kontekst u kojem se nalazi te ciljeve propisa kojeg je dio (vidjeti u tom smislu presudu od 2. prosinca 2021., Vodafone Kabel Deutschland, C-484/20, EU:C:2021:975,, točka 19. i navedenu sudsku praksu).
- 73 U tom pogledu, kao prvo, u skladu s člankom 9. stavkom 3. Direktive 2013/48, države članice osiguravaju da osumnjičenici ili optuženici u bilo kojem trenutku tijekom kaznenog postupka mogu naknadno opozvati odricanje od prava i da budu obaviješteni o toj mogućnosti.
- 74 Iz teksta tog članka 9. stavka 3. može se zaključiti da odricanje od prava na pristup odvjetniku koje je u skladu sa zahtjevima iz Direktive 2013/48 proizvodi učinke do njegova opoziva a da ga se ne mora ponoviti za svaku naknadnu istražnu radnju.
- 75 Međutim, premda se člankom 9. stavkom 3. Direktive 2013/48 zahtijeva da osumnjičenici ili optuženici budu obaviješteni o mogućnosti opoziva odricanja nakon svake faze kaznenog postupka, u toj se odredbi ne pojašnjava je li taj zahtjev ispunjen ako je osoba o kojoj je riječ samo jednom obaviještena o toj mogućnosti ili se, naprotiv, ta informacija mora pružiti u svakoj kasnijoj fazi tog postupka, to jest prije svake naknadne istražne radnje.
- 76 Kao drugo, što se tiče konteksta, valja uzeti u obzir članak 13. Direktive 2013/48, kojim se zahtijeva, kao što je to navedeno u točki 58. ove presude, da se prilikom primjene te direktive uzmu u obzir posebne potrebe ugroženih osoba koje su osumnjičene ili optužene. Kao što to Komisija ističe u svojim pisanim očitovanjima, složenost pravila kaznenog postupka, a osobito načina prikupljanja i uporabe dokaza, ograničava mogućnost ugroženog osumnjičenika ili optuženika da ih u potpunosti razumije i/ili da pravodobno i primjereno reagira.

- 77 Kao treće, valja voditi računa o cilju Direktive 2013/48, kojom se promiče, među ostalim, pravo na savjetovanje, obranu i zastupanje iz članka 47. drugog stavka Povelje te pravo na obranu, zajamčeno njezinim člankom 48. stavkom 2. (presuda od 12. ožujka 2020., VW (Pravo na pristup odvjetniku u slučaju nedolaska pred sud), C-659/18, EU:C:2020:201, t. 44. i navedena sudska praksa).
- 78 S obzirom na ta razmatranja, zahtjev obavješćivanja predviđen u članku 9. stavku 3. Direktive 2013/48 podrazumijeva da, u svakom slučaju, ako je osoba koju su saslušala policijska tijela ili druga tijela zadužena za provedbu zakona ili pravosudna tijela ugrožena, ta tijela moraju podsjetiti tu osobu da može opozvati svoju izjavu o odricanju od svojeg prava na pristup odvjetniku prije nego što se provede bilo kakva istražna radnja tijekom koje, zbog intenziteta i važnosti te istražne radnje, odsustvo odvjetnika može osobito naštetiti interesima i pravima osobe o kojoj je riječ, poput ispitivanja, dokaznih radnji prepoznavanja, suočavanja ili rekonstrukcije zločina iz članka 3. stavka 3. točaka (b) i (c) te direktive.
- 79 To je tumačenje potkrijepljeno uvodnom izjavom 20. Direktive 2012/13/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 22. svibnja 2012. o pravu na informiranje u kaznenom postupku (SL 2012., L 142, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 15., str. 48.), u kojoj se pojašnjava da „[n]akon što je informacija o određenom pravu pružena, nadležna tijela ne bi trebala biti dužna ponavljati tu informaciju, osim ako to zahtijevaju posebne okolnosti slučaja [...]”.
- 80 S obzirom na sva prethodna razmatranja, na šesto pitanje valja odgovoriti tako da članak 9. stavak 3. Direktive 2013/48 treba tumačiti na način da, u slučaju da se ugrožena osoba odrekne prava na pristup odvjetniku u smislu članka 13. te direktive, tu osobu treba obavijestiti o mogućnosti opoziva tog odricanja prije nego što se provede bilo kakva naknadna istražna radnja tijekom koje, uzimajući u obzir intenzitet i važnost te istražne radnje, odsustvo odvjetnika može osobito naštetiti interesima i pravima navedene osobe.

Prvo, drugo i treće pitanje

- 81 Svojim prvim, drugim i trećim pitanjem, koja valja ispitati zajedno, sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 12. stavak 2. Direktive 2013/48, u vezi s člankom 47. stavcima 1. i 2. Povelje, tumačiti na način da mu se protive nacionalni propisi i sudska praksa na temelju kojih sud, koji ispituje uključenost okrivljenika u kazneno djelo kako bi utvrdio primjerenost mjere osiguranja koju tom okrivljeniku treba izreći, ne može, u trenutku donošenja odluke o zadržavanju navedenog okrivljenika, ocijeniti jesu li dokazi prikupljeni protivno odredbama te direktive i, po potrebi, odbaciti takve dokaze.

Dopuštenost

- 82 Kad je riječ o dopuštenosti tih pitanja valja podsjetiti na to da je samo na nacionalnom sudu pred kojim se vodi spor u glavnom postupku da ocijeni nužnost prethodne odluke i relevantnost pitanja koja postavlja Sudu, a za koja vrijedi pretpostavka relevantnosti. Stoga, ako se postavljeno pitanje odnosi na tumačenje ili valjanost pravila prava Unije, Sud je načelno dužan odlučiti osim ako je očito da traženo tumačenje nema nikakve veze s činjeničnim stanjem ili predmetom tog spora, ako je problem hipotetski ili ako Sud ne raspolaže činjeničnim i pravnim elementima potrebnima kako bi mogao dati koristan odgovor na to pitanje (presuda od 22. veljače 2024., Unedic, C-125/23, EU:C:2024:163, t. 35. i navedena sudska praksa).

- 83 U ovom je slučaju pred sudom koji je uputio zahtjev u tijeku kazneni postupak protiv osobe CH, koja se trenutačno nalazi u istražnom zatvoru. Nesporno je da je taj sud nadležan za odlučivanje o mjeri osiguranja koja je izrečena osobi CH i da on smatra da je na njemu da ispita tu mjeru kako na pripremnom ročištu tako i u trenutačnoj fazi navedenog kaznenog postupka.
- 84 U tim okolnostima, tumačenje Direktive 2013/48 koje se traži prvim, drugim i trećim pitanjem povezano je s glavnim postupkom i ne može se smatrati hipotetskim.
- 85 Iz toga slijedi da je prvo, drugo i treće pitanje dopušteno.

Meritum

- 86 U trenutačnom stanju prava Unije načelno je samo na nacionalnom pravu da utvrdi pravila o dopuštenosti i ocjeni, u okviru kaznenog postupka, informacija i dokaza koji su pribavljeni protivno pravu Unije (presuda od 30. travnja 2024., M. N. (EncroChat), C-670/22, EU:C:2024:372, t. 128. i navedena sudska praksa).
- 87 Usto, kada u određenom području u pravu Unije ne postoje pravila, unutarnji pravni poredak svake države članice treba, na temelju načela postupovne autonomije, uspostaviti postupovna pravila za sudske postupke koja moraju osigurati zaštitu prava koja pojedinci izvode iz prava Unije, ali pod uvjetom da ona nisu nepovoljnija od onih koja uređuju slične situacije u unutarnjem pravu (načelo ekvivalentnosti) i da ne čine u praksi nemogućim ili pretjerano otežanim korištenje prava dodijeljenih pravom Unije (načelo djelotvornosti) (presuda od 30. travnja 2024., M. N. (EncroChat), C-670/22, EU:C:2024:372, t. 129. i navedena sudska praksa).
- 88 S obzirom na to, što se tiče zahtjeva koji proizlaze iz načela djelotvornosti, Sud je već presudio da nužnost izdvajanja informacija i dokaza pribavljenih protivno odredbama prava Unije treba ocijeniti osobito s obzirom na rizik koji dopuštenost takvih informacija i dokaza nosi za poštovanje načela kontradiktornosti i prema tome prava na pošteno suđenje (presuda od 2. ožujka 2021., Prokuratuur (Uvjeti pristupa podacima o elektroničkim komunikacijama), C-746/18, EU:C:2021:152, t. 44.).
- 89 Usto, člankom 12. stavkom 2. Direktive 2013/48, u vezi s njezinom uvodnom izjavom 50., državama se članicama izričito nameće obveza da osiguraju, ne dovodeći u pitanje nacionalna pravila i sustave o prihvatljivosti dokaza, da se u kaznenom postupku poštuju prava obrane i pravičnost postupka prilikom ocjene izjava koje su dali osumnjičenici ili optuženici ili dokaza prikupljenih kršenjem njihova prava na odvjetnika.
- 90 U tom pogledu valja, s jedne strane, istaknuti da se, u skladu s člankom 2. stavkom 4. posljednjim podstavkom Direktive 2013/48, ona u potpunosti primjenjuje kada je osumnjičeniku ili optuženiku oduzeta sloboda, neovisno o fazi kaznenog postupka. Članak 12. stavak 2. te direktive stoga se primjenjuje u trenutku kada je sud pozvan odlučiti o mjeri osiguranja izrečenoj protiv okrivljenika.
- 91 S druge strane, kao što je to navedeno u uvodnim izjavama 52. i 53. Direktive 2013/48, njezin članak 12. stavak 2. treba tumačiti s obzirom na Povelju, osobito s obzirom na pravo na slobodu i sigurnost, pravo na savjetovanje, obranu i zastupanje te prava na obranu i pošteno suđenje, zajamčena člankom 6., člankom 47. drugim stavkom i člankom 48. stavkom 2. Povelje te također s obzirom na odgovarajuća prava zajamčena, među ostalim, člankom 6. Europske konvencije za

zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, potpisane u Rimu 4. studenoga 1950. (vidjeti po analogiji presudu od 1. kolovoza 2022., TL (Neosiguravanje tumača i prevođenja), C-242/22 PPU, EU:C:2022:611, t. 40.).

- 92 Iz toga slijedi, kao prvo, da članak 12. stavak 2. Direktive 2013/48 sadržava zahtjev da sud koji ispituje primjerenost mjere osiguranja izrečene protiv okrivljenika mora moći ocijeniti, prilikom odlučivanja o zadržavanju tog okrivljenika u pritvoru, jesu li dokazi pribavljeni protivno odredbama te direktive.
- 93 U ovom slučaju sud koji je uputio zahtjev navodi da sud koji odlučuje o mjeri osiguranja načelno ima mogućnost ispitati poštovanje prava koja proizlaze iz Direktive 2013/48, ali da se na temelju nacionalne sudske prakse odbija mogućnost ocjene toga jesu li dokazi pribavljeni protivno odredbama te direktive.
- 94 Međutim, uzimajući u obzir ono što je navedeno u točki 92. ove presude, takva nacionalna sudska praksa protivna je članku 12. stavku 2. Direktive 2013/48.
- 95 Kao drugo, što se tiče posljedica koje sud pred kojim se vodi postupak tijekom ispitivanja mjere osiguranja izrečene protiv okrivljenika mora izvesti iz okolnosti da su dokazi prikupljeni protivno odredbama Direktive 2013/48, valja istaknuti da, s jedne strane, ništa u toj direktivi ne obvezuje sud da automatski odbaci sve te dokaze.
- 96 S druge strane, na temelju sudske prakse Europskog suda za ljudska prava, koju valja uzeti u obzir, kao što je to istaknuto u uvodnim izjavama 50. i 53. Direktive 2013/48, kada se utvrdi postupovna povreda, na nacionalnim je sudovima da ocijene je li ta povreda ispravljena tijekom postupka koji je uslijedio (ESLJP, 28. siječnja 2020., Mehmet Zeki Çelebi protiv Turske, CE:ECHR:2020:0128JUD002758207, t. 51.).
- 97 Stoga, u slučaju da su dokazi prikupljeni protivno odredbama te direktive, valja utvrditi može li se, unatoč tom propustu, u trenutku kada sudac pred kojim se vodi postupak treba donijeti odluku, kazneni postupak u svojoj cjelini smatrati pravičnim, uzimajući u obzir niz čimbenika među kojima se nalazi pitanje jesu li izjave prikupljene u odsustvu odvjetnika sastavan ili važan dio dokaza optužbe kao i snaga drugih elemenata u spisu (vidjeti po analogiji ESLJP, 13. rujna 2016., Ibrahim i dr. protiv Ujedinjene Kraljevine, CE:ECHR:2016:0913JUD005054108, t. 273. i 274.).
- 98 U svakom slučaju, obveza koja proizlazi iz članka 12. stavka 2. Direktive 2013/48, da se osigura poštovanje prava obrane i pravičnost postupka prilikom ocjene dokaza prikupljenih povredom prava na odvjetnika, podrazumijeva to da dokaz o tome da stranka nije u mogućnosti učinkovito se izjasniti mora biti isključen iz kaznenog postupka (vidjeti po analogiji, što se tiče članka 14. stavka 7. Direktive 2014/41/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 3. travnja 2014. o Europskom istražnom nalogu u kaznenim stvarima (SL 2014., L 130, str. 1. i ispravak SL 2015., L 143, str. 16.), presudu od 30. travnja 2024., M. N. (EncroChat), C-670/22, EU:C:2024:372, t. 130.).
- 99 S obzirom na sva prethodna razmatranja, na prvo, drugo i treće pitanje valja odgovoriti tako da članak 12. stavak 2. Direktive 2013/48, u vezi s člankom 47. stavcima 1. i 2. Povelje, treba tumačiti na način da mu se protivi nacionalna sudska praksa na temelju koje sud, koji ispituje uključenost okrivljenika u kazneno djelo kako bi utvrdio primjerenost mjere osiguranja koju tom okrivljeniku treba izreći, ne može, u trenutku donošenja odluke o zadržavanju navedenog okrivljenika, ocijeniti jesu li dokazi prikupljeni protivno odredbama te direktive i, po potrebi, odbaciti takve dokaze.

Troškovi

- 100 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (prvo vijeće) odlučuje:

1. **Članak 3. stavak 6. točku (b) Direktive 2013/48/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 22. listopada 2013. o pravu na pristup odvjetniku u kaznenom postupku i u postupku na temelju europskog uhiđenog naloga te o pravu na obavješćivanje treće strane u slučaju oduzimanja slobode i na komunikaciju s trećim osobama i konzularnim tijelima**

treba tumačiti na način da se:

u slučaju neprenošenja te odredbe u nacionalni pravni poredak policijska tijela države članice o kojoj je riječ ne mogu pozvati na navedenu odredbu u odnosu na osumnjičenika ili optuženika kako bi odstupila od primjene prava na pristup odvjetniku, koje je jasno, precizno i bezuvjetno predviđeno tom direktivom.

2. **Članak 9. stavke 1. i 2. Direktive 2013/48**

treba tumačiti na način da se:

ne može smatrati da je izjava nepismenog osumnjičenika o odricanju od prava na pristup odvjetniku u skladu sa zahtjevima iz tog članka 9. stavka 1. ako taj osumnjičenik nije bio obaviješten o mogućim posljedicama takvog odricanja na način kojim se odgovarajuće vodi računa o njegovoj posebnoj situaciji i kada to odricanje nije zabilježeno u skladu s nacionalnim postupovnim pravom, na način da se može provjeriti poštovanje navedenih zahtjeva.

3. **Članak 9. stavak 3. Direktive 2013/48**

treba tumačiti na način da:

u slučaju da se ugrožena osoba odrekne prava na pristup odvjetniku u smislu članka 13. te direktive, tu osobu treba obavijestiti o mogućnosti opoziva tog odricanja prije nego što se provede bilo kakva naknadna istražna radnja tijekom koje, uzimajući u obzir intenzitet i važnost te istražne radnje, odsustvo odvjetnika može osobito naštetiti interesima i pravima navedene osobe.

4. **Članak 12. stavak 2. Direktive 2013/48, u vezi s člankom 47. stavcima 1. i 2. Povelje Europske unije o temeljnim pravima**

treba tumačiti na način da mu se:

protivi nacionalna sudska praksa na temelju koje sud, koji ispituje uključenost okrivljenika u kazneno djelo kako bi utvrdio primjerenost mjere osiguranja koju tom okrivljeniku treba izreći, ne može, u trenutku donošenja odluke o zadržavanju

navedenog okrivljenika, ocijeniti jesu li dokazi prikupljeni protivno odredbama te direktive i, po potrebi, odbaciti takve dokaze.

Potpisi